अस्मिन् प्रश्नपत्रपुस्तिकायाम् 37 प्रश्नाः एवम् 8 मुद्रित पृष्ठाः सन्ति।

Roll No.
अनुक्रमाङ्क :

Code No. 68/SS/O/S
कूट सं.

SET/सेट **A**

SANSKRIT
संस्कृतम्
(309)

Day and Date of Examination :
(परीक्षादिवसः दिनाङ्कश्च) ____________________

Signature of Invigilators :
(निरीक्षकयोः हस्ताक्षरम्) 1. ____________________

2. ____________________

सामान्य अनुदेशाः :

1. परीक्षार्थी प्रश्नपत्रपुस्तिकायाः प्रथमपृष्ठे स्व-अनुक्रमाङ्कम् अवश्यं लिखतु।

2. निरीक्ष्यतां यत् प्रश्नपत्रस्य पृष्ठसंख्या प्रश्नानां संख्या च प्रथमपृष्ठस्य शीर्षे मुद्रितसंख्यानुसारमेव अस्ति। प्रश्नाः क्रमानुसारं सन्ति न वा इत्यपि निरीक्षणीयम्।

3. उत्तरपुस्तिकायां परिचयचिह्नम् अथवा कुत्रापि निर्दिष्टस्थानेतरस्थलेषु अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितम् अस्ति।

4. स्व-उत्तरपुस्तिकायां प्रश्नपत्रस्य कूट (कोड) संख्या **68/SS/O/S-A** अवश्यमेव लेखनीया।

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

SANSKRIT

संस्कृतम्

परीक्षासमयावधि : (Time) होरात्रयम्] (3 Hrs) **[पूर्णाङ्काः (Full Marks) – 100**

निर्देशाः (i) अस्मिन् प्रश्नपत्रे आहत्य **37** प्रश्नाः सन्ति।

(ii) प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्यासु (अङ्का × प्रश्नाः = पूर्णाङ्काः) इति एवम् अङ्कान् निर्दिशति।

(iii) समे प्रश्ना अनिवार्याः।

(iv) वैकल्पिकभागयोः एकः समाधेयः। (प्रश्न संख्या – **34 - 37**)

Note : (i) Answer of all questions are to be given in the Answer-Book given to you.

(ii) 15 minutes time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 02.15 p.m. From 02.15 p.m. to 02.30 p.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

[A] पाठ्याधारित प्रश्नानां समुचितं विकल्पं चिनुत। **1x15=15**

1. राजा भोजः केषु राज्यभारं निधाय देशान्तरं निर्गतः?

(क) पुत्रेषु (ख) मन्त्रिषु (ग) सेवकेषु (घ) मित्रेषु

2. वैज्ञानिकाः अंतरिक्षात् कस्याः सौन्दर्यं वर्णितवन्तः?

(क) पृथिव्याः (ख) नद्याः (ग) सूर्यप्रभायाः (घ) वाटिकायाः

3. परितः आवृणोति यत् अस्मान् तत् किम्?

(क) तीर्थाटनम् (ख) गगनम् (ग) पर्यावरणम् (घ) अन्धकारः

4. ऋषयः प्रजाभ्यः प्रशुभ्यः किं कामयन्ते?

(क) भोजनम् (ख) अभयम् (ग) सुखम् (घ) जलम्

5. सुश्रुतः कः आसीत्?

(क) वैद्यराजः (ख) तान्त्रिकः (ग) शल्य चिकित्सकः (घ) वैज्ञानिकः

6. वर्षर्तौ के ध्यायन्ति?

(क) ऋषयः (ख) पथिकाः (ग) प्रियाविहीनाः (घ) मण्डूकाः

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

7. शरीररूपिण: रथस्य प्रग्रह: किम्?

(क) भोजनम् (ख) जलम् (ग) वायु: (घ) मन:

8. हिमालय: कस्यां दिशायां स्थितोऽस्ति?

(क) पूर्वस्याम् (ख) उत्तरस्याम् (ग) दक्षिणस्याम् (घ) पश्चिमस्याम्

9. श्रृगाब्द: किं स्मृत्वा वैराग्यं प्राप्तवान्?

(क) पूर्वभूतिम् (ख) वृद्धावस्थाम् (ग) हिंसाम् (घ) असहायम्

10. कीदृशी मैत्री स्नेहयुक्ता न भवति?

(क) स्वार्थमयी (ख) भिन्ना (ग) कपटयुक्ता (घ) विषमा

11. साधु: लब्धदत्ताय किं दत्त्वा फलं प्राप्तवान्?

(क) भोजनम् (ख) वस्त्रम् (ग) एकरूप्यकम् (घ) सुवर्णमुद्राम्

12. एकदा वने महाराजस्य प्राणाम् क: रक्षितवाम्?

(क) लब्धदत्त: (ख) मन्त्री (ग) व्यापारी (घ) अतिथि:

13. मदनिका का आसीत्?

(क) राज्ञी (ख) सुन्दरी (ग) कुब्जिका (घ) भिक्षुणी

14. मैत्रेयस्य पार्श्वे सुवर्णभाण्डं केन दत्तम्?

(क) वर्धमानकेन (ख) चारुदत्तेन (ग) धनिकेन (घ) विदूषकेन

15. यक्षा: कीदृशवेषा: आसन्?

(क) साधुवेषा: (ख) राजवेषा: (ग) ब्राह्मणवेषा: (घ) भिक्षुकवेषा:

[B] समुचितं भावार्थद्वयं चिनुत।

16. त्वं सर्वस्यातिहरो गुरु: यतस्त्वं विश्वस्यार्तिं परिहरति। **1x2=2**

(क) त्वं (विक्रम !) संसारस्य दु:खान् दूरीकरोषि अत: त्वं सर्वदु:खहर्ता गुरु: असि।

(ख) त्वं सर्वस्य धनहर्ता गुरु: असि।

(ग) त्वं सर्वदु:खहरणे परमदयालु: असि।

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

17. शन्नो वात: पवतां शन्न: तपतु सूर्य:। 1+1=2

(क) जगति वायु: वेगेन चलतु, सूर्य: अधिकं तपतु।

(ख) वायव: अस्माकं कल्याणाय वहन्तु, सूर्य: सर्वहिताय तपतु।

(ग) सर्वेभ्य: सुखकरी वायु: वहतु, सूर्योऽपि अनुकूल: तपतु।

18. एको हिदोषो गुणसन्निपाते निभज्जतीन्दो: किरणेषु द्वाङ्क:। 1+1=2

(क) एक: दोष: सर्वगुणान् नश्यति।

(ख) गुणानां समूहे स्वल्पदोष: निष्प्रभावी भवति।

(ग) यथा चन्द्रस्य कलङ्क: चन्द्रस्य प्रकाशं क्षीणं कर्तु न शक्यो तथै गुणसमूहे एकोदोष: अपि न दृश्यते।

19. आत्मानं रथिनं विद्धि शरीरम् रथम् एव तु। 1x4=4

बुद्धिं तु सारथिम् विद्धि मन: प्रग्रहम् एव च॥

अस्य मन्त्रस्य भावार्थं मञ्जूषासहायतया श्रयत।

भावार्थ: – यथा रथ: भवति तथा (i) __________ जानीहि। आत्मा रथीरूपेण शरीरस्य (ii) __________ भवति, बुद्धि: सारथी भवति सा रथं (iii) __________ चालयृति। अर्थात् सा इन्द्रियाणि नियंत्रितं करोति। एवमेव (iv) __________ शरीरस्य प्रग्रह: भवति।

मञ्जूषा – स्वामी, मन:, शरीरम्, सम्यक्

20. अधोलिखितवाक्येषु **रेखाङ्कित** पदम् आघृत्य प्रश्ननिर्माणं करोतु। 1x5=5

(i) ब्राह्मणस्य दु:खेन खग: दु:खी भवति।

(ii) वेदेषु कल्याणकामना दृश्यते।

(iii) तिलेषु तैलम् भवति।

(iv) बलरामेण सह दामोदरं कंस: आहूतवान्।

(v) मैत्री एव तस्य राज्ञ: बलम्।

21. अधोलिखित कथनेषु **सत्यम् असत्यं** वा चिनुत। 1x3=3

(i) महाराज विक्रमादित्य: परोपकारी प्रतापी च नृप: आसीत्।

(ii) बलराम: प्रासादे स्थितं कंसं शिरसि निगृह्य अमारयत्।

(iii) कल्पना चावला हरियाणा राज्ये कर्नाल नगरे अजायत।

अथवा

सूर्यसमं ज्योति: द्यौ: अस्ति।

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

22. केवलं प्रश्न**द्वयं** संक्षेपेण उत्तरत। 1x2=2

(i) समसामयिक संस्कृत साहित्यं किम्?

(ii) महाकाव्यम् किम्?

(iii) आर्यभटस्य ग्रन्थनाम किम्?

[C] अनतिदीर्घोत्तरैः त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः। 5x3=15

23. 'परार्थे आत्मोत्सर्गः' पाठस्य अथवा 'वर्षर्तु वर्णनम् पाठस्य सारांशो लेख्यः।

24. 'मृच्छकटिकम्' ग्रन्थस्य कथावस्तु संक्षिप्तेन वर्णनीयम्।

25. 'पतन्ति परपीडकाः', पाठमाधृत्य श्रीकृष्णस्य चरित्र चित्रणं करोतु।

अथवा

'काले फलति सौभाग्यम्' पाठमाधृत्य लब्धदत्तस्य चरितं वर्णयत।

[D] प्रायोगिक व्याकरणे प्रश्नाः। 30

26. सन्धिं सन्धि विच्छेदं वा कृत्वा लिखत। 1x5=5

(i) वृक्षस्य + उपरि ___________

(ii) रसाकुलम् ___________ + ___________

(iii) एक + एकः ___________

(iv) स्वागतम् ___________ + ___________

(v) तदधीनम् ___________ + ___________

अथवा

कः + अपि ___________

27. विग्रहं समस्तपदं वा लिखत। 1x5=5

(i) प्रतिदिनम् = ___________

(ii) राज्ञः दर्शनम् = ___________

(iii) चाणूर मुष्टिकौ = ___________

(iv) निर्गतं भयं येभ्यः ते = ___________

(v) प्रथमे दिवसे = ___________

अथवा

पञ्चवटी

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

28. रेखाङ्कितपदेषु प्रकृति-प्रत्यययोजनं विभागं वा कुरुत। 1x5=5

(i) सः गृहं <u>गम्+क्त</u> ।

(ii) साधुः भिक्षां <u>गृहीत्वा</u> प्रसन्नः अभवत्।

(iii) त्वया पत्रं <u>लिख् +अनीयर्</u> ।

अथवा

सः गुरुं <u>प्रणभ्य</u> अतिष्ठत्।

(iv) तिलेषु <u>तिल+अण्</u> भवति।

(v) मातुः <u>मम+त्व</u> अद्भुतमेव।

अथवा

अयं <u>वैज्ञानिकः</u> प्रशंसनीयः।

29. उदाहरणानुसारं शब्दरूपाणां मूलशब्दं विभक्तिं वचनं च लिखतु। 1x4=4

	मूलशब्दः	विभक्तिः वचनम्
यथा – नद्यः	नदी	प्रथमा – बहुवचनम्
(i) निद्राम्	–	–
(ii) धनानाम्	–	–
(iii) पत्ये	–	–
(iv) भवतः	–	–

अथवा

राजानम् –

30. अधोलिखित क्रियापदानां धातुं लकारं च दर्शयत। 1x3=3

उदा. पठन्ति धातुः –पठ्, लकारः–लट्

क्रियापदानि	धातुः	लकारः
(i) गच्छतु	–	–
(ii) शृणोति	–	–
(iii) लभते	–	–

अथवा

अखादत् –

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

31. मञ्जूषासहायतया रिक्तस्थानेषु उचितम् अव्ययपदं प्रयुज्यताम्। **1x4=4**

(i) उद्यानम् __________ मार्गाः सन्ति।

(ii) __________ पर्यावरणदिवसः अस्ति।

(iii) किं हवम् __________ गीत गायसि?

(iv) __________ अन्धकारः व्याप्तः।

अथवा

__________ आज्ञापयति देवः।

मञ्जूषा

सर्वत्र, परितः, अपि, यथा, अद्य

32. उपपदविभक्तिं मेलयत – **½x4=2**

	उपपदम्	**विभक्तिः**
(i)	स्वस्ति	तृतीया
(ii)	अलम्	पञ्चमी
(iii)	याचते	चतुर्थी
(iv)	बहिः	द्वितीया

33. वर्णोच्चारणं मेलयत – **½x4=2**

	वर्णाः	**उच्चारणस्थानम्**
(i)	क	तालु
(ii)	त	ओष्ठौ
(iii)	श	कण्ठः
(iv)	प	दन्ताः

[E] रचना कौशलम् **20**

34. अधोलिखितं विषयमधिकृत्य मञ्जूषासाहाय्येन दशसु वाक्येसु एकम् अनुच्छेदं लिखत। **5**

'प्रातःकालः'

मञ्जूषा

खगानां कलरवः जनाः, भ्रमणाय, उद्यानम्, कृषकाः, गोदोहनम्, शीतलः वायुः, वृद्धाः, स्त्रियः, मन्दं मन्दं, वहति व्यायामम्, योगाभ्यासम्, सूर्यः, पूर्वस्यां दिशायाम्, शनैः शनैः, उदेति, शान्तम् वातावरणम्, बालाः।

अथवा

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279

अस्माकं देशः भारतम्

मञ्जूषा

विशालः देशः प्राकृतिकं वातावरणम्, सागराः गङ्गा-यमुना-नर्मदा प्रभृतयः नद्यः, पर्वताः, हिमालयः, महती संस्कृतिः, विशालं वाङ्मयम्, वेदाः देशभक्ताः, वीराङ्गना लक्ष्मीबाई, जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी।

35. भवान् अर्णवः। भवतः विद्यालये सम्पन्न वार्षिकोत्सवस्य विशिष्टतां वर्णयता स्वमित्राय सोमाय पत्रमेकं लिखतु। 5

36. संवाद लेखनम् - 5

भवतः नाम उमेशः। श्वः भवतः जन्मोत्सवः अस्ति। भवतः मित्रम् सुरेशः अस्ति। जन्मदिवस - कार्यक्रमुनुपलक्ष्य स्वमित्रेण सुरेशेन सह जातसंवादं लघुदशवाक्येषु वर्णयत।

अथवा

विद्यालये छात्रगोष्ठ्यां संवादः प्रचलति। भवान् वागीशः स्व स्वसहपाठिना कमलेन सह अस्मांक वाङ्मये 'पर्यावरण विज्ञानस्य' महत्त्व विषये जातसंवादं लघुदशवाक्येषु लिखतु।

37. 'जनसंख्या वृद्धिः - जीवन सुविधासु तस्याः दुष्प्रभावः' इतिविषयमधिकृत्य एका परियोजना निर्मीयताम्। 5

अथवा

भारते 'होली' पर्वणभुपलक्ष्य एका परियोजना निर्मीयताम्।

- o O o -

Unnati Educations
For Solutions, Contact Us
9899436384,9654279279